

CSILLAGBEREK WALDORF ÓVODA

NEVELÉSI PROGRAMJA

(A Waldorf óvodapedagógiai program (1997) adaptációja)

Készült: 2010. május

Törvényességi rendelkezés miatt módosítva 2013. augusztus 31.
OM azonosító: 201646

Készítette: Demeter Éva

Szent-Gály Kata: Szeretnék

*„Csak egy parányi méccsé lenni,
mely bevilágít egy szobát.
Csak egy szál deszka-híddá lenni,
mely szakadékon ível át.
Csak egy kanálka mézzé lenni,
legyen az élet édesebb.
Csak egy segítő kézzé lenni,
mely teszi azt, amit tehet.”*

Óvoda jellemző adatai:

Hivatalos megnevezése: Csillagberek Waldorf Óvoda
Címe: 1047 Budapest, Langlet Waldemár u. 20/A.

Fenntartó: Csillagberek Waldorf Alapítvány
Cím: 1135 Budapest, Kisgömb utca 6/2. IV. em. 3.
Nyilvántartási szám: 11.143

Alapító: Csillagberek Waldorf Alapítvány
Címe: 1135 Budapest, Kisgömb utca 6/2. IV. em. 3.
Nyilvántartási szám: 11.143

Alapító okirat kelte: 2010. június 21.

Működési engedélyt kiadó szervezet neve: Budapest Főváros Kormányhivatala

Működési engedély száma: V-B-012/01962-2/2012.

Tartalomjegyzék

I. AZ ÓVODA JELLEGE, BEMUTATÁSA	7
Az óvoda személyi feltételei	7
Óvodapedagógusok	7
Gyermekek	7
Szülők, nagyszülők	7
Fenntartó	7
II. BEVEZETŐ	8
III. WALDORF-PEDAGÓGIÁNK EMBERKÉPE, GYERMEKKÉPE, ÓVODAKÉPE	9
A kisgyerek, mint a világra nyitott érzékszerv	9
Érzékszervi nevelés	9
Óvodakép	10
IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI CÉLJA ÉS FELADATAI	11
Célja	11
Feladatai	11
Egészséges életmód alakítása	11
Érzelmi nevelés és a szocializáció	12
Az anyanyelvi-, értelmi nevelés	13
V. RITMUSOK ÓVODÁNKBAN / ÉRZELMI NEVELÉS	15
Ünnepek ritmusa	15
A hét ritmusa	17
A nap ritmusa	17
Napi ritmus	18
Nyitva tartás, szünidők	18
VI. WALDORF ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI	19
Háztartási, kerti munkák, kézművesség	19
Mese-bábozás-babázás	20
Bábozás, babázás	21
Zene-ének-vers	22
Zene	22
Ének	23
Vers	23
Ritmikus játék	23
Euritmia	24

Képzalkotás és formázás	25
Hétfő: Rajzolás	25
Kedd: Gyapjúkép készítés	25
Szerda: Gyurmázás, plasztikus formázás	26
Csütörtök: A sütés, mint formálási tevékenység	26
Péntek: Festés	26
Szabad játék	27
VII. A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS - AZ ÓVODÁSKOR SAJÁTOS KÉPESSÉGEI	29
Utánzás – játék – fantázia	29
A játék – szabad játék	29
A fantázia	30
Utánzás és játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban	31
0-2 ½ éves kor:	31
3 éves kor körül:	31
3-5 éves kor:	31
5-7 éves kor:	31
VIII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	32
Iskolaérettség	32
Fizikai, testi változások a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek:	32
Szociális viselkedésben is fejlődés tapasztalható	32
Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:	32
Érzelmi élete is összetettebbé válik.	32
Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:	32
IX. PROGRAMUNK FELTÉTELRENDSZERE	33
Személyi feltételek	33
Tárgyi feltételek	33
X. ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE	34
1. Belső kapcsolatok	34
2. Hagyományaink:	34
3. Külső kapcsolataink:	34
XI. GYERMEKVÉDELEM	36
XII. ELLENŐRZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK	37
Tervezés és visszatekintés	37
Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés	37

Konferencia

37

XIII. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

38

I. AZ ÓVODA JELLEGE, BEMUTATÁSA

A Csillagberek óvodát néhány elhivatott család keltette életre: feltett szándékuk, hogy a Waldorf pedagógia céljai egyre bővülő körben legyenek ismertek: szívügyük, hogy a pedagógia gyakorlata minél több család mindennapjait tegye teljesebbé.

A Csillagberek Waldorf Alapítvány 2010 nyarán a IV. kerületben, egy bérelt családi házban lelt otthonra.

Az óvoda személyi feltételei

Óvodapedagógusok

Két felsőfokú végzettségű és Waldorf-pedagógiai diplomával rendelkező, főállású óvodapedagógus.

Gyermekek

Óvodánk egy csoportos, a felvehető gyermekek létszáma 24. Csoportunkba 3 és fél éves kortól fogadjuk a gyerekeket 7 éves korig. Az összetétel kialakításánál igyekszünk figyelembe venni a nemek, a temperamentumok, az életkor arányos eloszlását. Elsősorban a környező kerületekből, Újpest és vonzáskörzetéből várjuk a családok érkezését.

Óvodánk nyitott a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó családok fogadására is.

Sajátos nevelési igényű gyerekek fogadása abban a formában valósulhat meg, ha a család óvodai időn túl biztosítja gyermeke számára a szakellátást. (Óvodai időben szakember segítségét sajnos nem tudjuk biztosítani.) Óvodánkban a szakfejlesztés nélküli befogadó integráció valósulhat csak meg – a sérült gyermeket, speciális igényeinek figyelembe vételével nevelhetjük ép társaival együtt.

Szülők, nagyszülők

Az óvoda fenntartása a családokra hárul. Az óvoda kialakítása, megteremtése, felújítása, karbantartása a szülők, a nagyszülők összefogásának eredménye. A mindenkori szülői közösség feladata ápolni azt a lényt, ami táplálja az óvodát. Az óvodára, mint lényre tekinteni, mint élő organizmusra, amit gondozni kell, figyelemmel, kitartással.

Az óvoda teljes mértékben támaszkodik a családok munkájára, tehetségére, tudására. Az óvoda szépítése során számítunk a kétkezi, javító, rendező, takarító felajánlásokra. Az óvoda tisztán tartását, a nagytakarításokat, bevásárlásokat is a gondos szülők intézik. Vállalásaik tevékeny részesévé teszik őket a csoport életében.

Aktív, kreatív ötleteikkel gazdagíthatják az ünnepek előkészítését, megélését.

Közös élményeink, munkáink összegzésére havonta kerül sor, egy-egy szülői est formájában, ahol lehetőség kínálkozik a pedagógiai munka megbeszélésére is.

Fenntartó

Az óvodát fenntartó alapítvány kuratóriumával szoros kapcsolat ápolása szükséges. Évente legalább egy alkalommal az óvodában folyó munkáról a pedagógusok beszámolót tartanak.

II. BEVEZETŐ

A mi óvodánk az ember belső lényét és fejlődését helyezi központba. A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által kidolgozott emberismeret, az antropozófia. (Antroposz-szófia= emberre vonatkozó bölcsesség, görögül).

Az antropozófia hatással volt a gyógypedagógiára, az orvostudományra, a művészetekre, a mezőgazdaságra, és más életterületekre is.

Az első Waldorf-óvodák megnyitására a Waldorf-iskola 1919-es megalapozását követően hét-nyolc évre rá került sor.

Ma már több ezer Waldorf-óvodai csoport működik világszerte. Szakmai és hivatalos központjuk a németországi Stuttgartban lévő, Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége. Helyi, regionális, országos és nemzetközi szinten rendszeresen együttműködünk más Waldorf-óvónőkkel.

Az a mi célunk, hogy az Ideát minél elevebben, magunk szűrőjén átengedve, érlelve, ízlelgetve magunkban a pedagógia sajátosságait, követve igazodva az egyetemes koncepcióhoz saját arculatúvá tegyük, egy Újpesti Waldorf Óvodává.

*„Egész világ nem a mi birtokunk,
Amennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.”*

Vörösmarty Mihály: A merengőhöz

III. WALDORF-PEDAGÓGIÁNK EMBERKÉPE, GYERMEKKÉPE, ÓVODAKÉPE

Minden ember egyetlen és egyszeri, különbözik a földkereken élő többi egyéntől. Én struktúrája megismételhetetlen, rejtélyes, megközelíthetetlen.

Az embert azon az úton kell vezetnünk, ahol a belső erőit kifejtve a leghatékonyabbá tud lenni. Lehetőséget kell teremtenünk, hogy elhamarkodottság nélkül, egyéni érettsége és szükségletei szerint fejlődjön testi-lelki-szellemi erejében.

Igyekszünk hozzásegíteni a gyermekeket a Nyitottság elsajátításához, a másság elfogadásához, a természet értő szemléletéhez, utat nyitva most még csak mesei szinten a majdani globális szemléletmódja előtt.

Fő cél a szeretetteljes együttélés, melyben elvárások helyett érzelmi biztonságot, védettséget nyújtunk a gyermekeknek. Megteremtve a lehetőségét annak, hogy fejlődési útjukon egészségesen haladva testileg ép, lelkileg szabad, szellemileg kreatív emberek bontakozhassanak ki, jelenléttel támogatva őket.

A kisgyerek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyermekre úgy tekintünk, hogy rejtett mélységeiben egy jövőbeni állapotot tükröz. Egy életerős mag, mely a jövő csíráját hordozza. A pedagógusok feladata, hogy ezt a jelenséget a gyerekekben felfedezzék, megismerjék, ápolják.

„Minden ember drágakőnek születik, s az évek csiszolják gyémánttá.”

Érzékszervi nevelés

A kisgyermek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek vezetnek és irányítják a tapasztaló, megismerő tevékenységében. Ezen túlmenően a többi érzéklet, a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinezetikus érzékelés.

A gyermek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Elsősorban a számára fontos másikat, az anyát, apát, testvéreket, majd az óvónőt.

A Waldorf pedagógia szerint a gyermek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. Átél - ha nem is tudatosan - olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak, éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés. Egy inger gazdag, sok érzékszervet igénybevevő környezet előhívja a gyermek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásában.

Fontos nagyon, hogy a gyermeknek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni a tapasztalataiból származó élményeket és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőségeket mindegyik érzékszerv területén. A kisgyermeket környező felnőtt világ felelőssége és feladata, hogy biztosítsa az inger gazdag fizikális, pszichés környezetet, és hogy ne csapják be érzékleteiben.

Javasoljuk a természetes anyagú, félkész játékokat, melyeket a gyerekek egészítenek ki a fantáziájukkal a játékaik során, szemben a műanyag játékokkal, ahol a felületi és fajsúly viszonyokat tévesen érzékelik.

A kő nehéz, a fa sima, vagy szálkás, a fém hideg.

Mindezen felül, nekünk nevelőknek megfelelő belső tartalmakkal, érzelmekkel, gondolatokkal kell a gyermekek közé lépnünk.

Óvodakép

Életünk tele van kapukkal. A születés kapuján át megérkeztek a földi világba a gyerekek. Óvtuk, ringattuk, ápoltuk őket. A családok neveltették. Az óvodába lépéskor életük újabb kapujához érkeznek. Ezt a küszöböt egyedül kell átlépniük. Egy kéz már elengedte, egy másik pedig ölelően várja őket. A mi Waldorf óvodánk olyan képet ápol, ahol az anyai gondoskodást tudatosan tartjuk melegen, ahol az óvoda szociális anyaöl kíván lenni, érzelmi biztonságot adva testápolásban, öltöztetésben, gondoskodásban, nemcsak fizikai szükségleteiben, hanem a lelkét is ápolva a gyermekeknek.

A Waldorf pedagógia az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemisséghez óhajtja elvezetni.

Tulajdonképpen az első hét év a legfontosabb az egész életünk számára. Amit az első hét évben végigcsinálunk, az egész életünkbe beleáramlik.

*„Isteni fény,
Krisztusi nap.
Fűtsd át szívünket,
Világosítsd meg elménket,
Hogy jó legyen mindaz,
Amit szívünk mélyéből,
Amit elménkből,
Céltudatosan tenni akarunk”*

Rudolf Steiner

IV. ÓVODÁNK NEVELÉSI CÉLJA, FELADATAI

Célja

A gyermekek belső világának védelme, ápolása és erősítése annak érdekében, hogy testileg egészséges, lelkiükben szabad és szellemileg alkotó legyen, képessé váljon arra, hogy környezetét emberségesebbé tegye.

Feladatai

Egészséges életmód alakítása:

A Waldorf óvodapedagógián alapuló nevelési feladatunk a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni, e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak meg.

Az óvónő minden egyes gyermeket tisztelettel tanulmányoz, hiszen sokrétű emberi természettel találkozik. Megfigyeli, mire van szüksége, s ezek nemcsak szóbeliek, hanem fizikai és lelki megnyilvánulások is, mint a test melegen tartása, egészség-betegség jelei, tudati fejlődés mozzanatai. Ez a megfigyelés teljes odaadást kíván, amely ítélet- és előítélet-mentes. Nem enged a feltörő kritikának, olyan szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, ahol együtt legyőzve a nehézségeket megőrizhető marad a gyermek emberi méltósága.

Mindennapi mozgás

A természetes mozgásformákat előnyben részesítve-kúszás, csúszás, mászás, ugrás, futás, szökdelés, fél lábon ugrálás mindennap időjárástól függetlenül az udvaron szabad mozgásformák gyakorlását tesszük lehetővé. Hetente egy alkalommal az euritmia mozgásművészetét alkalmazva, szép mozdulatokat átélve mozgás gyakorlatokat végzünk, képzett szakember vezetésével. (lásd 24. oldal)

Egészséges életmódra nevelés

Az egészségnevelési program keretében élhető, befogadható kerti-udvari környezetet alakítunk ki, biztosítva a lehetőséget a természetben történő változások megfigyelésére, tevékeny megélésére. Kertgondozás, ápolás, rendezés, kertészkedés folyamán a folyamatok, az évkör változásait saját tapasztalataik alapján, érzékszervi neveléssel szervesen együtt gazdagodva. Az állatvilág életét figyelve, óvva, etetve, gondozva közvetlen kapcsolatot ápolva az óvoda élővilágával. Aktív, cselekvő részeként gyümölcs betakarítás, szüreten való részvétel lehetőségének biztosítása, megszervezése.

Környezettudatos nevelés

Környezettudatos életmód kialakításának megalapozása a szelektív hulladékgyűjtés elmélyítésével, napi gyakorlatba ültetésével. A visszaforgatható szerves hulladék hasznosítása során a komposztálási folyamatban való aktív tevékenységgel szokások, elemi szükségletek kialakítása. Az energiával való takarékos bánásmód tudatos beépülése a gyermeki létbe. A vegyszermentes takarítással nem terheljük feleslegesen a környezetünket. Lehetőség szerint a táplálkozásunk alapanyagai is vegyszermentes gazdaságokból kerülnek ki. Segítve a

kistermelőket, illetve a szállítások, rendelések összefogással történő beszerzés során költség-hatékonyságra is törekszünk.

Érzelmi nevelés és a szocializáció:

A cselekvés, az érzés, a gondolkodás fejlődésében figyelmes, tapintatos vezetéssel segíti az óvodapedagógus, védve a gyermek saját érzésének és kibontakozásának tempóját. Ott ajánlunk segítséget, ahol a gyerek éppen tart, és az óvodapedagógus megvárja, míg a gyermek önállóan találja meg a következő lépést.

Az óvodapedagógus tudatában van annak, hogy minden érzékelés kihív a gyermekből egy belső gesztust, megmozdulást, amit majd annak átélése után képszerű, álomhoz hasonló szemléletben dolgoz fel. A külső, nevelő által gyakorolt vezetést a gyermeki személyiség belső vezéreltsége helyettesíti, amely vezetés alapot képez a szabad önismeret által meghatározott közösségi élethez.

Tehetséggondozás

Minden gyermek egy csoda. Egy zárt kis dió, amit fel kell törni, meg kell fejteni. Egyéniségét ki kell bontani. Értékeit felszínre hozni, azokat megerősíteni. Egyéni figyelemmel, törődéssel. Személyre szabott bánásmóddal. Minden gyermekhez más úton lehet odatalálni, máshogyan kell megszólítani. Érzelmi szálát ápolva ápolni a benne rejlő tehetség csíráját.

Szocializáció

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyermek fejlődésének, játékának, és tanulásának. Waldorf óvodánk minden apró mozzanatával a kisgyermek életformáját igyekszik szolgálni. Jó minőségű táplálékot ad a gyermek testének, lelkének, egész személyiségének.

Az anyai gondoskodást az óvodapedagógus tudatosan vállalja magára, mivel ez nevelő tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része. E tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyermek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki a szokásos teendők körül. A kisgyermek fejlődése során egyre önállóbban látja el saját szükségleteit, majd az óvónői mintát követve ő is felajánlja a segítségét a kicsiknek.

A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli. Pedagógiánk az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében.

Ezt az érzelmi biztonságot elsősorban a családnak kell megadnia, de szerves folytatásként lép az óvoda, a gyermeket fogadó intézmény a helyükbe. Az anyát követve egyfajta fészek, bölcső, anyaökl kíván lenni.

Óvodánk esélyt kíván teremteni vallási, etnikai, felekezeti hovatartozás nélkül minden családnak, aki nyitott a Waldorf pedagógia iránt. Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek, családok előfordulása esetén a szociális anyaökl megteremtése még fokozottabban van jelen, biztosítva ezzel a családi nevelés esetleges hiányosságait.

Waldorf óvodánk vállalja a szakfejlesztés nélküli integrációt, ha a szülők biztosítják a szakellátást, illetve, ha az adott csoport összetétele lehetővé teszi az integrációt.

Migráns, hátrányos helyzetű, illetve sajátos nevelésű gyermekek fogadására intézményünk inkluzív, nyitott, ha a családok, a szülők egyéni, folyamatos együttműködésre érzékenyek, illetve magukénak érzik a Waldorf pedagógia nevelési céljait és feladatait.

Fontos, hogy az óvodapedagógusok és a szülők, a családok között kialakuljon egy hatékony, mindennapokat átszövő párbeszéd. Ahol egy közös szálát találva, kart karba öltve a gyermekek lelki és testi egészségét szem előtt tartva egy gombolyagot görgetünk.

Az anyanyelvi-, értelmi nevelés

Waldorf óvodánk áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyermek körül. A gyermek látja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz, folyamatában élheti meg a történéseket (kenyér a búzából, baba a fadarabból) így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel áthatolhatatlan, elidegenítő érzés.

Óvni szeretnénk a gyermekkort, hogy a gyermek csak lassan ébredjen fel a kreatív, erőket felszabadító, kép dús gyermeki álmvilágból. Ennek az a célja, hogy az ébredés után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberem tudjon élni a világban.

A Waldorf-nevelés a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Azáltal, hogy mindenkinek van szerepe, mindenkire szükség van, az élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

Erkölcsei nevelés

A kisgyermekek nyitottsága, érzékenysége, spontán „vallásossága” lehetővé teszi, hogy finoman egy képet szőjünk eléjük, a keresztény kultúrkör hagyományaiból, szokásaiból. A mindennapokat átható hálaénekek –étkezésnél-, imák, fohászok-a nap köszöntésénél-segítenek kapcsolatot ápolni a természet csodáival és az egyetemes emberi értékekkel. A mindennapi mesemondás során erkölcsi tartalmakkal gazdagon fűszerezett alkotások formálják, alakítják, gazdagítják gyermeki lelkületüket.

Óvodánk csoportja életkorilag szándékosan mintegy egyharmad-egyharmad arányban foglalja magában a három óvodai korosztályt, vegyes életkorú csoportként. Ezzel egyrészt nem törjük meg a család természetes közegét (testvérek), másrészt a felnőtt és kisgyermek között a nagyobb gyerekekben kitűnő közvetítőket találunk, akik a csoport szokásai, ritmusa, napirendje, illetve a közösségi élet szabályai, hagyományai mellett az értékeket is átörökítik évről-évre az utánuk következőknek. Ez a fajta csoportszerkezet a gyermekek összetartozási élményét is pozitívan befolyásolja, illetve a közösségi nevelés legtermészetesebb közege.

Waldorf óvodapedagógiánk ebben az életkorban mellőzni szeretné:

- A példakép és tapasztalati tartalmak hiányát.
- Az idő előtti, túl korai fejlesztést.
- A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.
- A gyerekeket körülvevő, s rájuk ható idegességet, hajszoltságot, - ebből fakadóan – a kezdeményezési kedv hiányát.
- A beteg példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.

- Az elidegenedést, a természeti és az emberi világ, az ember és ember közötti kapcsolatok átláthatatlanságát.
- A magányosságot, ha a gyermek a belső élményét nem oszthatja meg mással.

*„Egy homokszemben lásd meg a világot.
Egy vadvirágban a fénylő eget.
Egy órában az örökkévalóságot.
S tartsd kezében a végtelent.”*

Blake

V. RITMUSOK ÓVODÁNKBAN / ÉRZELMI NEVELÉS

„Van egy nagy, mégis egészen hétköznapi titok.

Mindenkinek része van benne, mindenki ismeri, de csak kevesen gondolkodnak el rajta.

A legtöbb ember tudomásul veszi, csöppet sem csodálkozik rajta.

Ez a titok az idő. Van naptár, van óra, hogy mérje, de ez mit sem jelent, hiszen mindenki tudja, egy-egy óra néha egészen örökkévalóságnak tetszetik, el is suhanhat, akár egy pillanat, attól függ, mit élünk meg abban az órában. Mert idő élet. Az élet pedig a szívünkben lakik.”

Michael Ende: Momo

A kisgyermek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé.

A Waldorf óvodapedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára, arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A Waldorf óvoda tudatosan él a ritmikus ismétlés én erősítő, szorongásoldó hatásával.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalos ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti, napi ritmusokban.

Egészséges változásban élhetik át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak a végén a beteljesülést.

Ünnepek ritmusa

Az évkör ünnepei állandó ismétlődéssel térnek vissza, a természet évszakonkénti változásaival és az ezzel összefüggő emberi munkákkal.

Rudolf Steiner szerint az ünnepek az év és az élet forduló- és csomópontjai, amelyek a világmindenség szellemiségével kapcsolhatják össze az embert. Megállóhelyek, csúcspontok a hétköznapi taposómalmában, ahol érdemes elidőzni, ahova érdemes felkapaszkodni.

A természet szüntelen körforgásban, az évszakok változásában – tavaszi megújulásban, nyári fényben, őszi érettségben, téli álomban – éli ritmusát.

Minden a ki- és belégzés ritmusát követi és megszabja az ember életét és munkáját.

A Waldorf pedagógia felfogása szerint alvás és ébrenlét, nyár és tél, a ki- és belégzés hasonló, egymást imitáló ritmusok, melyeknek az ember lényére gyakorolt hatását nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nevelés folyamatában sem.

- A tavasz és a nyár: kitágulás – kilégzés, a megnyilvánulás, a keletkezett élet évszaka. A Föld ereje megmutatkozik: rügyfakadás, növekedés, virágzás időszakát éljük.
- Az ősz és a tél ellenkező előjelű: befelé fordulás, koncentráció, a Föld ereje is, így a növények is visszahúzódnak.

A Waldorf óvodában ünneptől-ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban próbál élni óvónő és gyermek. Születésnapokon és az év ünnepein nemcsak személyes élményt élhet meg a gyermek, sokkal többet a közösen emberit.

Az ünnepek megformálását bizonyos tradíciók segítik. Részben ősi, népi hagyományokhoz kapcsolódó természetvallásos megértésből, részben keresztény szokásokból, részben pedig átélhető képekből állnak.

Mivel a gyermek koránál fogva még nem értheti közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvodapedagógusok felelőssége ezeket a tartalmakat érzékekkel felfogható, átélhető formába önteni számára.

Az ünnepek megjelenítése minden évben új, személyes viszonyt kíván az óvodapedagógustól az ünnepek időtálló tartalmával és a jelképekkel. Ezekkel a jelképekkel akarja körbevenni őt a hétköznapi életben, így téve élővé.

A csoportszobában tükröződnie kell az adott évszak hangulatának és az évkörön belüli ünnep jellegzetességeinek. Ez megjelenhet:

- képválasztásban, szimbólumokban (egy-egy képzőművészeti alkotás reprodukciója képeslapnyi nagyságban)
- virág vagy termés díszekben
- használatban lévő anyagok, terítők színeiben

Mindezek helye lehet az ún. évszakasztal, amely a gyertya helye is.

Az óvodapedagógustól függően ez nagyon élő és élményt keltő sarok lehet a gyermek számára, ahol nap mint nap találkoznak a mesevilággal is, ünnepek tartalmával, a szertartások áhítatával, közös együttlétek emlékeivel, élményeivel.

Pl.: ősszel itt bujkálnak a törpék, advent idején ez a betlehemes figurák jászol helye, tavasszal tündérek jelenhetnek meg.

A természet átélésében nem elég visszafordulni a természethez. Pontosán meg kell figyelni jelenségeit, elmélyülni bennük.

A gyerekekkel való eleven kapcsolatában az óvodapedagógusnak lehetősége van a gyerektől tanulni, felfedezni az ismert világot, úgy, mintha sose látta volna.

Az ünnepeknek akkor van értelmük, ha azok nem üressé vált formák, hanem megszületik az emberben az ünnepet teremtő erő. Ez az erő éltet a hétköznapiok készülődésében.

Ez a folyamat tevékeny, mégis türelmes várakozással teli.

Az ünnep eljön, és ragyogó fényével bevilágítja a környezetét.

Minél hosszabb a ritmus, minél tovább kell várni míg, visszatér egy olyan jeles nap, mint pl. a gyermek születésnapja, amit az óvoda társaival ünnepelhet meg, annál nagyobb érzelmi töltéssel éli meg a várakozást, beteljesülést, majd a rá való emlékezést.

Havonta egy-két ünnep tartalmával találkoznak a gyerekek:

- A gyermekek születésnapja
- Aratás – betakarítás – hálaadás
- Szent Mihály időszaka
- Szent Márton időszaka

- Advent – Szent Miklós
- Vízkereszt – Három Királyok időszaka
- Farsang
- A tavasz kezdő napja
- Húsvét
- Mennybemenetel
- Pünkösöd
- Szent János időszak – Nyár ünnepe

A hét ritmusa

Egy-egy időszak ünneppel fejeződik be a Waldorf óvodában, amelyre hosszabb ideig készül a csoport. A heti és mindennapi tevékenységekben bekövetkező enyhe változásokból lehet érzékelni azt, hogy az ünnep közeledik.

Az óvoda berendezése, színei, virág, növény díszei az évszakasztalon a választott mesék, versek és dalok tartalma, a tevékenységek és munkák jellege, együtt tükrözi a kisgyermeknek az ő érzékelhető szintjén, hogy milyen időszakban él. A hét napjaihoz kötődő, mindig visszatérő azonosságok tagolják a hetet érzékletesen.

Az óvodapedagógus ezeket a változásokat tudatosan úgy alakítja, hogy művészeti tevékenységek heti ritmusában fel lehessen fedezni az adott időszakot.

Például:

- lámpás a gyermek saját festményéből
- különböző formájú, fajtájú sütemények
- betlehemes tál figurái méhviaszból
- angyalok, nyuszik, galambok gyapjából

Évi, havi, heti ritmusok az étrendben is megjelennek.

Havi változásban mindig idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékkul.

A hét napjait pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.

Heti rend:

- hétfő: rizs
- kedd: árpa
- szerda: köles
- csütörtök: rozs
- péntek: zab
- szombat: kukorica
- vasárnap: búza

A nap ritmusa

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A Waldorf pedagógia úgy tagolja a gyermek napját, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ezáltal ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik. Így lesz képes a gyermek egészségesebben élni, mélyebben aludni, sőt egészségesebben lélegezni is fizikailag.

Napi ritmus

- az óvodapedagógusok közösen kezdik a napot, előkészítik a tevékenységet
- a gyerekek megérkeznek, szükség esetén megreggeliznek, majd bekapcsolódnak a játékba
- a szabad játék ideje: a gyermekek önállóan játszanak, míg a két óvodapedagógus a hét különböző napjaihoz, az évkör ritmusához igazodó munkákat végeznek, elkészítik a tízórait, előkészítik a művészeti tevékenységeket, amelyekbe a gyerekek szabadon bekapcsolódhatnak.
- rendrakás közösen
- reggeli kör: az évszakasztalnál gyertyagyújtás, köszöntik a napot, imaszerű verset mondanak
- ritmikus játék, óvodásokhoz szabott történetbe ágyazott verses, dalos, ritmikus mozgás
- kézmosás, egyéni játék: lovagoltató, ujj-játék, illatos olaj osztása tenyerekbe
- tízórai: a csoport egy asztalnál, közösen, asztali áldással kezdi és köszönéssel fejezi be az étkezést
- szabad játék a kertben, munka a kertben, séta
- mese vagy bábozás, az óvodai nap közös befejezése
- mosogatás, takarítás. A szülők jönnek a gyerekekért.

Nyitva tartás, szünidők

A gyermek valódi szomatikus és pszichés szükségletei ebben az életkorban megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, de félnapos csoportban tartózkodás után szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe. Az volna a kedvező, ha az ebédet már otthon ehetnék meg, s a délutáni alvás után merengve dolgozhatnák fel a délelőtti élményeket. Az óvoda félnapos nyitva tartással indul, de hosszú távú terveink közé tartozik a délutáni tevékenységrendszer kidolgozása, gyermekléptékűvé tétele, ahol biztonságban, családias hangulatban hidaljuk át a szociális kényszer okozta szorítást.

Szünetek:

- őszi szünet (tartama kb. egy hét Mihály nap környékén)
- adventi szünet (tartama kb. két hét)
- farsangi szünet (tartama egy hét)
- húsvéti szünet (tartama egy hét)
- nyári szünet (tartama két hónap)

WALDORF ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

Háztartási, kerti munkák, kézművesség

Minden a csoport életéhez szükséges munkát, az öltöztetéstől kezdve a takarításig, az óvónő végzi a gyerekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvodapedagógus semmit sem csinál, amit a gyerekek nem utánozhatnak. Ezért az adminisztrációs munkára és a szülőkkel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyermek távollétében kerít sort.

A Waldorf óvodapedagógus által végzett háztartási és kerti munkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáira, ahol nem gépek működnek, hanem emberi kéz dolgozik. Tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyermek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyermek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítania kell, hogy a gyermek a munkajellegű tevékenységből visszataláljon a spontán játékba.

Ilyenek például:

- a mindennapi munkák: sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, takarítás
- a heti visszatérő munkák: mosás, vasalás, játékszerjavítás
- a havi, évszakonkénti munkák: veteményezés, aratás/betakarítás, befőzés, selyemfestés, fonalfestés, gyapjúkártolás

Ezeket a munkákat a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi az óvodapedagógus, egymást átható ritmusokban.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző folyamatok átélésére.

Például:

Ősszel a gyerekek, saját kézzel varrt kis filc zsákocskákban hazaviszik a búza magvait. Egész télen át őrzik tavaszig, amikor visszahozzák őket. A tavasz ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába, így megismerik a csírázó búzát.

Kiránduláson vagy a kert elkülönített részében látják, amint a búza növekszik, kibontja kalászát, megsárgul. Talán módjuk van rá, hogy az aratást is szemügyre vegyék, az aratás után lehullott kalászokat felszedegessék a tarlón. Az óvodában kibontják a magokat a héjából és üvegbe teszik, kis kézi malmokon ledarálják, s a sárgás magból fehér liszt lesz.

Víz, só, kovász – és még ki mit szeret bele – maguk gyúrnak, dagasztják a tésztát, kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, sütőbe teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sült kenyér illata. A kész, de még meleg cipót felvágják, megvajazzák és megeszik.

Lehetőség van különböző feldolgozó folyamatok átélésére is.

Pl.:

Gyapjút mosnak, szárítanak a szabad ég alatt. Behozzák a tiszta gyapjút, megmunkálják, kártolják, fonják. A fonást az óvónő rokkán is végezheti, miközben mesél az őt körülvevő gyerekeknek.

Meleg időben sor kerülhet a gyapjú színezésére is. Majd nemezeléshez, képzéshez, kis figurák készítésére is használhatják.

A kézimunkához tartozik a szövés. Az óvónő nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal terítőt, vagy tarisznyát szőnek.

A varrást, hímzést, körmöcskézést, szövést nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvodapedagógus itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek jelenlétében. Jó alapanyag lehet a gyapjú, a textil, de fadarabból, ágakból, vagy gyökérből házikót, bababútort, hajót lehet készíteni. Sor kerül így a kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, igazi satupadnál.

A kisebbek, akiknek még nem szabad az ilyen munkát végezni, a munka jellegű tevékenységek köré egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészport, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd főzéshez használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

Mese-bábozás-babázás

Az óvodapedagógus által megteremtett valós helyzetekben, az ősi tevékenységekben a gyermekek a valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkozhatnak, így átélhetik a valóság változásait.

A mindennapi mese másfajta, belső úton jelent a gyerekek számára bepillantást a valóság világába. A mesei képek megfelelnek az ő mágikus világvilágképüknek. A Waldorf-pedagógia úgy látja, sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek épp oly igazak, mint az érzékelhető világ.

A Waldorf óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvodapedagógus hosszabb időn keresztül, legalább egy hétig meséli fejből, szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást, a megértést. Belső képként, tájképszerűen jelenik meg a mese a gyermekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, örül, ha tudja, mi következik.

A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen, és minden gyermek egyformán résztvevője.

Ugyanazok a jelek, a gesztusok, hangok adják meg a jelet a kezdésre. Halk lantjáték, gyufaszálválasztás, gyertyagyújtás, közös dalocska és kialakul a kör.

A mesemondás fejleszti a gyermek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt.

Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt anyanyelvet minél biztosabban tanulja meg. (Az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve helyesli a Waldorf-pedagógia.)

Külön hangsúlyt élvez a szókinccs, amely segíti a belső képek kialakítását, mint például az eredeti népmesék szókinccse és képei. Olyan szép, régi szavakban megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyet nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek nem csak sejtik a szavak jelentését, - de az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős – és majd idővel tisztul az értés.

Az óvodapedagógus nagy értékűnek tekintik a gyermek alakuló világvilágát. Ha a gyerekek megosztják az óvodapedagógussal még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következtetve és ezért hiányosan alakult ki, az óvodapedagógus nem javítja ki

feltétlenül az állításaikat a tudomány legutolsó eredménye szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

Bábozás, babázás

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét is örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú, komplikált mese alatt (amit mondjuk, a születésnapja alkalmából választhat a gyermek) ne fáradjanak el a kicsik.

Segítség lehet a bábozás, melyre egy ünnep alkalmával kerülhet sor.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi, vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett állóbábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvodapedagógus az asztal mögött ülve, vagy állva takaratlanul vezeti az asztalszerű színpadon, vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett.

Az óvodást nem zavarja, ha látja a báb mozgatóját, ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt.

Másfelől az óvadás mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint sokszor a csak derékgig látszó belülről megelevenített, önálló életre kelt bábbal.

A bábok saját készítésűek; általában a szülőkkel együtt készítik az óvodapedagógusok, esetleg nagyobb gyerekekkel. Ahogy a többi játékállatot és lényt, törpét, babát is. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyermeki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyermek a hőssel együtt. A bábozás erősíti a gyermek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyermek belső képeit, aktivizálja őt, indítást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és báboként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek.

A gyermeki bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyermek vesz részt az előadásban. Az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli szociális teljesítmény, mert a rögtönzött mese fontosságának rendelnek alá mindent. Előfordul, hogy az óvodapedagógust kéri meg, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a mindkét fél számára ismeretlen mesét. Az előadás folyamatosan születik meg.

Látszik, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkodni a gyerekek az óvónővel. Sokszor a kicsik is elkezdenek bábozni, de mesélni még nem mernek. A nagyobbak állnak elő saját maguk által kitalált mesével, megdöbbenően gazdag szókinccsel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel, bábozással kapcsolatos szokásokat ők is betartsák. Pl.: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után, énekszóval, zenével kezdik el és kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvodapedagógusok saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábszínház, hogy otthon is örömmel báboznak.

Az óvodáskorú gyermeknek legyen lehetősége egy olyan babát szeretni, amelyre az ő saját énjét kivetíti és barátként, játszótársként osztja meg vele örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyermek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket, vagy más élményeit.

Terveink között szerepel, hogy a szülőkkel együtt minden gyermeknek készítsünk egy ilyen babát.

A Waldorf-babák körültekintő gondossággal készülnek: szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag.

Fontos, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül, az esztétikán túl, jó minőségű, mintaértékű legyen. Nem csak a természetes anyagok használat a fontos, hanem a testápolások pontos betartására is törekednek. Színeiben, arckifejezésében finom, lágy harmónia tükröződjön. Mindez által szabad teret kaphat a gyermek fantáziája, képzelete.

*„Minden mese csak annak az otthonos világnak az álma,
Mely mindenütt és sehol sem létezik.
A bennünk rejlő magasabb hatalmak, melyek
Akaratunkat egykor géniuszokként teljesítik majd,
Most műzsák, akik édes emlékként üdítenek fel
Bennünket fáradtságos utunkon.”*

Novalis

Zene-ének-vers

Zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyermek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él.

A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a csendből indul ki. A gyerekek is csak oldott légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem.

A gyermekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közben, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni vagy énekelni. A műszaki zajoktól, a tömegkommunikációs hangáradattól kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a gyerekeket.

Főként a kvint intervallumú és a pentaton zene nyugtatja meg őket ebben a korban. Jó, ha a gyermek fel tudja fedezni, honnan jön a hang. A zenélő embert akarják látni, a koncentrációját, az érzéseit, a mozgását, a hangszert. Nem javasoljuk kazetta, magnó, technikai eszközök használatát, mert a Waldorf-pedagógia fontosnak tartja, hogy a gyermek mindig az emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat. Érezze, hogy a hang ott keletkezik ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nem csak a fülben zajlik. Szétárad. Egész testével érzékel a gyermek, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni.

Szükségük van különböző, csengő-bongó hangokra. Ezért elérhető közelségben kell legyen az óvodában kis rézharangok, harangjáték, xilofon, gyermek hárfá, csörgők, botok, pengetős hangszerek. A hangszerek segítségével megélhetik a különböző minőségeket.

*„Mindenik embernek a lelkében dal van,
És a saját lelkét hallja minden dalban.
És akinek szép a lelkében az ének,
Az hallja a mások énekét szépnek.”*

Babits Mihály: A második ének

Ének

Az óvodában, egy szólamban és – mint a gyerekek – magas hangon énekelnek az óvodapedagógusok. A mindennapos tevékenységeket, is gyakran kíséri ének és vers.

Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy alkalomhoz illő ének. A gyerekek számára jelzi, mit csinál éppen az óvodapedagógus, pl.: sütésnél, köténykötésnél, rendrakásnál, mesélésnél. Így énekszóval vonja be az óvodapedagógus a gyerekeket a tevékenységbe a nélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már volt benne része, majd újra lesz még.

Vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek. A törekvés az, hogy ritmizált beszéddel és énekelve olyan hangulat alakuljon ki, ahol az ének és a vers öröm, a tisztelet, a belső világ kifejezése.

A nap folyamán vannak olyan helyzetek, amikor a vers, a dal szertartás elemeként szerepel. Pl.: a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajt cseppent, verssel, dallal kísérve mesemondás előtt. Vagy az ölbeli játék során minden gyermekhez külön-külön szól, az őt megillető egyéni hangon. Közben testi, dajkáló közelséget teremt egy-egy lovagoltató vagy ujj-játék segítségével.

Ez a napnak kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers legnemesebb formáit használják az asztali áldás, hálaadás, születésnap köszöntésénél. A mindennapi fohász, a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő, eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal, verssel jelzi az óvodapedagógus, hogy kiemelkedő esemény kezdődik vagy végződik.

A mesék, versek, dalok, rigmusok, mondókák kiválasztása, összeállítása az óvodapedagógus folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, ünnepkörhöz igazodván, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat.

Az óvodapedagógus azzal is próbálkozik, hogy történeteket találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, már meglévő vershez dallamot komponáljon, új dalokat írjon. A cél, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika, és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így keltve a gyermekben örömteljes indítást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az elsajátítás során a gyermek sosem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport, védő burkában történik.

Ritmikus játék

A kisgyermek a saját test és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmikus mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység naponta 15-20 percig tart, a kisgyermek közvetlen utánzókéességére épül. Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerekek bizalommal követik az óvónő mozdulatait, anélkül, hogy előre tudnák, mi célból is végzik azt. Mozdásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezeti, az óvodapedagógus a gyerekeket arra a helyre ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Nem körformában, hanem inkább fűrt alakban csoportosulnak az óvodapedagógus köré, ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat, mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvodapedagógus, mindig az aktuális ünnephez és évszakhhoz kapcsolódva. Pl.: pillangók táncát, a virágzó rétet megfigyelni és a hernyó pillangóváérését eljátszani.

Fontos, hogy a természet és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, és ezt az élményt a vers, a dal segítségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában lehet helye a betlehemezésnek, mesedramatizálásnak, születésnap megünneplésének.

Az óvodapedagógus úgy állítja össze a ritmikus játékot, hogy az erőteljesebb és gyengébb; a nagy és az egészen finom mozgások, a vidám és komolyabb hangulatok frissítően váltásák egymást.

Próbálja meg az óvodapedagógus úgy mozdítani a gyermek lelkét és testét, hogy utasításokat ne kelljen adnia. Ennek ellenkezője zavarná a gyermeket abban az álmodozó és önfeledt tudatállapotban, amely erre az utánzó gyermeki korra jellemző.

Az óvodapedagógus egyszerűen mozdul és énekel, mintha ott helyben találná ki a történetet és mesélné el az egészet.

Helye lehet itt a körtáncoknak, szabályosabb gyermekjátékoknak, de mindent át kell, öleljen, nem lehet öncélú, része kell, legyen az egésznek tartalmilag, szokásrendileg.

A ritmikus rész tartalma változik, követve az ünnepkört, de legalább két hétig ismétlődik naponta.

Euritmia

A hétnek mindig ugyanazon a napján euritmia tanár jön az óvodába és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart.

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Másképp mondva a látható beszéd, látható zene.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (pl.: aratás), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd, nyelv, és zene szerkezetével függnek össze.

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyermekből. Ezt belső érzésből, a tartalomtól, a felnőttet utánozva hozzák létre.

A ritmikus játék és euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi kinti és benti játékban egyaránt. (Tornával, gimnasztikával majd a Waldorf-iskolában találkoznak)
Ezért is célszerű a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal berendezni. Így lehet csúszni, mászni, kúszni asztalok, padok, székek között, alatt.
Az udvaron is lehetőséget kell teremteni mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet farönkön, gólyalábon, mocsárjárón.

Ha alkalom nyílik rá az óvoda környékén kisebb, nagyobb sétára, kirándulásra. Fára mászás, hegymászás, séta fejleszti a gyermek állóképességét, testi ügyességét.

Képközpont és formázás

A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység.

Hétfő: Rajzolás

Ez a tevékenység segíti a hétféle utáni visszaérkezést az óvodába, a gyerekek gyakran rajzolják le a hétféle élményeiket. Méhviaszából készült, illatos, élénk, telített színű, téglácska alakú kréták a rajzeszközök. Az óvodás keze még nem alkalmas a háromujjas ceruzafogásra, ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik, ezért kapnak vastagabb, téglácska alakú krétát.

Témához nem kötöttek, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat külön mappába gyűjtik össze. Az óvodáskor végén valamennyit ajándékként hazavihetik.

A gyermekrajzokat a Waldorf-pedagógia üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyermek rajzaiban nem csak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek lesznek, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyermek fejlettségi szintjét, hiányosságait, speciális szükségleteit.

Kedd: Gyapjúkép készítés

Ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjúfeldolgozás, a plasztikus formálás, és a képközpont között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni és így képet készíteni. Mindez a rajzolás és festés tapasztalatait egészíti ki. Rajzolásakor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyermek. Festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest. Levegős gyapjúból levegős, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak ilyen kép készítésére, ami egy rövid kiállítási idő után szétszedhető és ugyanabból az anyagból a következő alkalommal is lehet képet készíteni. A színes gyapjút árnyalatok szerint rendezve helyezzük a kis kosárba.

Időszakonként az óvodapedagógus készíthet egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan. Szépen elkészíti, fésüli a gyapjút, színek szerint rendezi a kosárba, mielőtt elkezd a munkát. Először különböző színekkel befesti a hátteret, majd puha, vékony rétegeket használva alakulnak ki a tárgyak, a lények.

Szerda: Gyurmázás, plasztikus formázás

A csoportszobai formázáshoz élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak az óvodások. A viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, mintegy hő sugároz.

A gyermekek mindent formálhatnak, amit akarnak:

- gyertyákat díszíthetnek egészen vékonyka viasszal
- kialakíthatnak egész kis játék-világot kis tárgyakkal, állatokkal, emberi figurákkal
- mindenkinek saját névvel ellátott terítőcskéjén kiállítás szerűen az elkészített munkákat egy ideig csodáljuk, a megfelelő helyre tesszük. Néhányat, mint pl. a betlehemes tálkát hazaviszik ajándékba.

Udvaron, főleg a meleg időszakban, homokkal és vízzel való játék indítja őket a természetes agyagozásra. Nagyon fontos, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, a víz, a kő, a tűz, a levegő természetes, elemi dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és saját maguk lehetőségeit.

Télen a hóvár építése, hóember készítése, hóval való játékok, hó angyal készítése.

Csüörtök: A süítés, mint formálási tevékenység

A hetenkénti cipősüítés alkalmat ad tésztával dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú, hosszúkás cipó, kígyók, rudak, koszorúk, fonott kalácsok. Az óvónő az ünnepekhez kapcsolódóan különböző formákat alkalmaz.

Szent-Mihály időszak: Lovacska

Márton-ünnep: Törpe

Advent: Mézeskalács forma, karácsonyi sütemény

Szent Miklós: Mézes hatágú csillag

Farsang: a témához tartozó forma aktuálisan, fánk

Húsvét: Kakas

Mennybemenetel: Csillagok ötágú

Pünkösöd: Galamb

Nyári ünnep: Rózsa, Perc

Nagyon fontos, hogy az óvodapedagógus gondosan készítse elő a süítést. Olyan szokásrendszert alakítson ki, hogy végig nyugodtan haladjon a munka. Kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujja, asztalnál ülve, belisztezett felületnél ahol az óvodapedagógus a gyerek kezébe adja a tésztát.

Péntek: Festés

Nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvodapedagógus elrendezi a helyet: összeállítja egy bizonyos formára az asztalokat, megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét. Kék kötények, feltűrt ujj, rajztábla, szivacs, vizes üvegek, festékes üvegek, beáztatott akvarell papírok, ecsetcirógatás. A jó minőségű akvarell papírt a vízbe mártjuk, kiterítjük a rajztáblára. Az óvodapedagógus énekelve adja át a széles ecseteket. A gyerekek jó minőségű akvarell színeket futtatnak szét a papíron. A három alapszint kapják meg, ezekből tudják a papíron előállítani a többi szint. Fontos, hogy a tevékenység a színből, színélményből indul ki és kontúrtales. A hatás egymásba folyó színhatárok.

A gyermek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest, hogy mikor van vége a munkájának. Befejezéskor a festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak. Szintén a mappába kerülnek, de előtte néhány napig díszítik a csoportszoba falát. Ahogy az előkészületeknél segítenek a gyerekek, úgy az elpakolásnál is. Az ecsetek, szivacsok kimosásában, a víz cseréjében, az üvegek kimosásában.

A festésnek ez a fajtája vezeti el a későbbi valódi, ábrázoló tevékenységig. Igazi festmények reprodukciójával is találkozunk az óvodában. Falon, évszakasztalon, angyalpostában, születésnap ajándékként.

Szabad játék

A gyermek szabad játéka kiemelt fontosságot élvez a tevékenységi formák között a Waldorf-óvodában. A megfelelő tanulási forma ebben az életkorban a valódi tapasztalatszerzés, melyre az óvodai lét egésze ad lehetőséget.

A napirendben minimálisan kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyermek szükségleteiből fakadó játékigény kielégítése.

A szabad játék ideje alatt látóterükben az óvodapedagógus különböző munkákat végez (háztartási, kerti, kézműves tevékenység) Az óvodapedagógus feladata, hogy a munkája körül olyan hangulat áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben, mint egy burok alatt érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyermek segítsen az óvónőnek. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata. A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda életműhelyének is nevezhető mindennapjait.

A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, állandó, vagy ideiglenesen megépíthető házacskák és az ezekhez tartozó berendezések. Sarokba támasztott bot-paripák, fogasra akasztott palástok, koronák, fejpántok, kardok. A bábsarok bábu és babái. A nagy fa- és kőépítőelemek, különböző termések, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, ezzel elősegítve a gyermek fantáziájának tevékenységét.

A gyermek úgy alkalmazza a játékszert és bútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérje és megértéssel kövesse.

Az adott helyzetben megfelelő eszközt vagy ötletet tudjon felajánlani, ha például a gyermek nem talál be a játék hangulatába, a játék elakad, vagy túl erősen leragad a játszó egy monoton játékformánál.

Az óvodapedagógus törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyermek játékvilágába, mint szereplő, aki tovább segít, majd kilép, mintha ott sem lett volna.

A szabad játék ilyen vezetése nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást és annak irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket – s ez így is van.

VI. A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS - AZ ÓVODÁSKOR SAJÁTOS KÉPESSÉGEI

Utánzás – játék – fantázia

A kisgyermek, aki kiszolgáltatott érzékelő, így kiszolgáltatott utánzó is, testi és lelki értelemben egyaránt. A kisgyermekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánzás. A kisgyermek nem tudja nem utánozni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Pl.: spontán utánzással tanulja meg az anyanyelvét (ez rendkívüli teljesítmény). Az utánzásban a gyermek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánozza, hanem a lelki folyamatokat is. Hiszen a test és a lélek még a kisgyermekkorban szorosan összetartozik. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A kisgyermek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Utólag fogja majd felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A kicsi gyermek nem a szóból tanul, hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből.

A Waldorf pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyermek csak a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli, és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket. Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékonyasága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékonyasága között.

A kisgyermek elsősorban utánzással tanul, és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyermekek mélységesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és azzal azonosulni tudó ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát, és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmét és magyarázatát.

Az utánzásos tanulásnak és spontán érdeklődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyermekkort jellemzik, a hetedik év fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép. A gyermek képesség válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

*„Anyám szájából édes volt az étel,
Apám szájából szép volt és igaz.
Mikor mozdulok, ők ölelik egymást.”*

József Attila: A Dunánál

A játék – szabad játék

A Waldorf pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyermek játéknak. A játszó gyerekekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja. A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége. A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játszó gyermek örömmel és megelégedettséggel követi a belső világából fakadó indítástokat, melyek így egész szervezetét erősítik. Ezt fizikai külsejében friss arcszíne,

meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti.

A gyermek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg a szabad játékban, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya és alkotó erejének kifejeződése.

A gyermek nem kis felnőtt. A gyermekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel.

A Waldorf pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyermek különböző játékformáihoz, komplex élményt adnak, amelyre a gyermek a számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékokat).

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek. Fontos, hogy a benti játszószerkezetek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyermeki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyermek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait, és saját akaratának és szabadságának határait.

Kipróbálhatja a megfelelő viselkedési formákat a játszótársaival és így fejlesztheti szociális képességeit.

A Waldorf pedagógia összefüggést lát a gyermekjáték közben megjelenő magatartása, s majdan, a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között.

Célja, hogy ebből az „átfutó melegből” amely erőként lép fel a gyermek játékában és jelzi a valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokba is.

*„Játszom ennen-életemmel,
búvócskázom minden árnyal,
a padlóssal, a szobákkal,
a fényvel, mely tovaszárnyal,
a tükörrel fényt hajítok,
a homoknak, a bokornak,
a nap – óriás aranypézt –
hirtelen ölembe roskad.
Játszom két színes szememmel
A két kedves, pici kézzel,
Játszom játzó önmagammal
A kisgyermek is játékszer.”*

Kosztolányi Dezső: A játék

A fantázia

Képzelő-elvarázsoló erő, mely, ha reális kapcsolatban marad az élettel, akkor termékenyítőleg hat, s emberségesebbé tehető általa a világ.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, és ezzel károsítja a gyermek belső világát.

A fantázia, mint gyermekkori képesség, mint a játékot megváltoztató erő eleveníti és mozdítja meg a gyermek belső világát.

Ennek tisztaságát – kapcsolatát a valódi pszichikus világgal – biztosítani és őrizni, a felnőtt feladata.

Utánzás és játék fejlődési szakaszai kisgyerekkorban

A kicsi gyermeket spontán akarata indítja cselekvésre, ez a legnagyobb hatású fejlesztő erő, ebből tud építkezni, mind testileg, mind lelkiekben.

0-2 ½ éves kor:

Utánzással él, minden úgy tesz, ahogy maga körül látja. Öntudatlanul testi ügyességét próbálgatja fáradhatatlanul.

3 éves kor körül:

Érzelmileg még a környezetétől függ, minden utánoz, átvesz, kipróbál. De már kezdi felfedezni önön lénye és a világ közti különbséget. Még birtokolja a játékait, nem együttműködő.

3-5 éves kor:

Megjelenik a gyermeki fantázia, a képteremtő képesség, és a gyermekkori emlékezet. Gyengül már a totális utánzás és a fantáziája segítségével már tud változtatni azon, amit megél. Van egy kis távolságtartás közte és a környezete között, kezd kialakulni a függetlenség elemi formája. A külső ingerek és tárgyak adják a játékötletét, kezdi felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyeli. Kezd adni-venni, elosztani.

5-7 éves kor:

A gyermek végtagjai egyre ügyesebbé válnak. Aki eddig fantáziadúsan játszott, krízist élhet át, mert fogyóban vannak az ötletei. Maga tervezi a játékot, a belső képben kidolgozott előzetes elképzelés szerint keresi ki a megfelelő anyagot, tárgyat a játékához, ami még mindig szoros kapcsolatban van élményeivel. Másoknak is csinál dolgokat, érzéket fejleszt ki a többiek igényei iránt.

VII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

Iskolaérettség

A Waldorf óvodából kilépő kisgyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett. Ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Megnyilvánul ez az érettség mozgásában, játékában, szociális életében, kommunikációjában, az anyanyelv használatában, a környezete ismeretében, számok világában és a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságban.

Fizikai, testi változások a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek:

- a test arányai megváltoznak, így a fizikai képességei is. Nagy, aktív mozgásokban új elemek jelennek meg, tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és elkapni, masszírozni.
- aprólékosabb mozgásokban is ügyesedik: tud csomót, masnit kötni, gombolni, varrni.

Szociális viselkedésében is fejlődés tapasztalható

A gyermek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett. Tárgyakhoz való viszonya is megváltozik: konkrét célokra inkább a speciálisan erre készített eszközök megfelelőek számára.

Barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja a csoportnak. Van már érzéke, önuralma, hogy a másinak szót fogadjon, felkínált tevékenységbe is bekapcsolódjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit:

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzok, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is összetettebbé válik.

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani. Különbséget tesz kívánság és valóság között, külső és belső világ között. Érzelmait jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, kiegyensúlyozottabbá válik. Vágyik arra, hogy a felnőttben követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat a bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett kisgyermek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, feladatra. Összefüggésekben gondolkodni, valamint pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. Kialakul benne az ok-okozatigondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik.

Mіндеzek képessé teszik őt arra, hogy új gondolati struktúrákat fogadjon be.

Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

VIII. PROGRAMUNK FELTÉTELRENDSZERE

Személyi feltételek

A csoport munkáját folyamatosan és egy időben két óvodapedagógus látja el.

ÓVODAPEDAGÓGUSAINK FELADATAI:

- A csoportegység benti és kinti berendezéseinek, tárgyainak kiválasztása
- Az évi, havi, heti, napi ritmusok folyamatos kidolgozása, a szokásrendszer kiépítése
- A csoport egységes életmódjának kidolgozása és betartása
- Különböző tevékenységek megtervezése, előkészítése, levezetése, majd utólagos áttekintése
- Az óvodai csoport összeállítása pedagógiai szempontok szerint
- Minden gyermek egyéni megfigyelése és segítése
- Szülőkkel való közösségi kapcsolat kialakítása és ápolása. Problémák esetén megbeszélés és útkeresés
- Együtműködés a többi óvónővel. Gyakorlatvezetés a továbbképzésen lévő óvónők számára
- Aktív részvétel a pedagógiai vezetésben és a kollégákkal való konferencián
- Együtműködés az orvossal, az iskolával és egyéb szakemberekkel
- Folyamatos önképzés, továbbképzéseken való részvétel
- Bekapcsolódás a Waldorf-óvodák regionális, országos és nemzetközi együtműködésébe

Tárgyi feltételek

Jegyzék az óvoda eszközeiről és felszereléseiről a ... számú mellékletben található

IX. ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE

1. Belső kapcsolatok

- Az óvodai beiratkozást megelőzően egy részletes anamnézis kitöltésére kerül sor a szülők részéről, amely alapján a felvételi beszélgetés, a családokkal való megismerkedés zajlik
- Felvételnél alapvető kérdés, hogy a szülők ismerik-e a Waldorf-pedagógiát, tudják-e milyen közegbe, környezetbe hozzák gyermekeiket
- Lehetőség van arra, hogy a gyermekek családtól való elszakadása fokozatosan történjen. A gyermek óvodai életbe való bekapcsolódása egy-egy rövidebb időszakokkal kezdődik, majd az egész délelőttöt felöleli. Igény szerint, egyénileg alakítjuk a beszoktatást
- Családlátogatásra kerül sor az új gyermekek érkezésekor, vagy ha igény van rá
- Nyílt napot tartunk az óvodai életet megelőzően
- Havonta egy alkalommal szülői köröket tartunk, élő, aktív, pedagógiai témákat érintő ízelítőt adunk az óvodában folyó életről
- Havonta egyszer fogadóórát tartunk, ahol egyéni, személyre szabott beszélgetés folyik a gyermeket érintő kérdésekről
- Időszakonként előadásokat, kézimunka délutánokat, beszélgetéseket kezdeményezünk a szülőket érdeklő témákban, esetleg meghívott előadókkal
- Óvoda építése, szépítése, udvarrendezés, kertészkedés, közös munkák lehetőségek a családokkal való kapcsolat elmélyítésére
- Kuratórium

1. Óvodapedagógusok- kuratórium kapcsolata

Az óvodapedagógusok évente beszámolási kötelezettséggel bírnak a kuratórium felé az év közben elvégzett nevelési munkáról.

2. Szülők- kuratórium kapcsolata

A szülők igény szerint tájékoztatást kérhetnek és kaphatnak a kuratórium munkájáról. A szülők tehetségük szerint támogatják a kuratórium munkáját

–Szülői Szék

A szülői kör évente bízza meg ezzel a tisztséggel szülőtársait

–Óvoda Szék

A mindenkori felmerülő problémákat igény szerint orvosoljuk. A szülők bizalmát élvező szülői szék tagjai és az óvónők közös munkája az Óvodaszék

2. Hagyományaink:

- közös kirándulások
- ünnepekre való készülődés
- gyümölcs szüret

3. Külső kapcsolataink:

- Egészségügyi szakszolgálat: orvos, védőnő, gyermekek évi kétszeri egészségügyi vizsgálatának lebonyolítása
- Iskolai beiratkozásokat megelőzően tájékoztató jellegű előadások szervezése, meghívott Waldorf-iskolák részvételével
- Óvodapedagógusok továbbképzése
- Antropozófiai társaság
- Mentor

- Waldorf szövetség
- Waldorf-Ház (Pedagógiai Szolgáltató Intézet)
- Helyi Önkormányzat

X. GYERMEKVÉDELEM

Alapvető nevelési céljai között szerepel óvodánknak a gyermekek védelme.

A gyermekek belső világának védelme, ápolása, és erősítése annak érdekében, hogy testileg egészséges, lelkiükben szabad, szellemileg alkotó legyen. Képesé váljon arra, hogy környezetét egészségessé tegye.

Civil kezdeményezésünkre jellemző, hogy alulról építkező, szülői erőből létrejövő intézmény. Emiatt elsősorban családokban gondolkodunk, óvodánk kötelékeibe – egységként értelmezve – családokat várunk és fogadunk.

A fennálló hiányok pótlását próbáljuk orvosolni a családok életében. A nagycsaládosok már szinte szükségszerűen rászoruló családok is. Gondolunk a családok önszerveződő, támogatórendszerének kialakítására, támogatására. (egymás gyerekeire vigyázni, ruhagyűjtés, élelem csomag, koma-tál)

Lehetőséget teremteni arra, hogy mint civil szervezet felkarolja a nehezebb sorsú családokat a közvetlen környezetben (pénzbeli juttatás, támogató-szociális háló kiépítése)

Feladataink között szerepel:

- Részletes anamnézis
- Családlátogatás
- Napi kapcsolattartás
- Gyermekek fejlődését követő napló vezetése
- Egyéni segítségnyújtás megszervezése
- Előadások megszervezése az egészséges életmód témakörein belül

XI. ELLENŐRZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI ALAPELVEK

Tervezés és visszatekintés

A Waldorf-óvoda pedagógusai jelentős időt és munkát szánnak arra, hogy következetesen és állhatatosan megformálják és kidolgozzák a maguk munkájának tervszerű, egyéni keretét, figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, a legapróbb rész-mozzanatokat és módszertani lépéseket az egész év folyamán.

Rendszeres visszatekintést végez az óvodapedagógus: mérlegeli, végig gondolja, hogy elképzelései milyen formán váltak valóra.

A visszatekintés több szintre vonatkozik:

- napra
- ünnepszakaszra
- gyerekek egyéni fejlődésére
- saját napló tapasztalatokról, megfigyelésekről

Fontos, hogy az óvodapedagógus a gyermek fejlődési szintjét folyamatosan kövesse az óvodaérettség és az iskolaérettség között.

Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés

Már az óvodával való ismerkedés során a szülők részletes leírást adnak, amelyből a várandósság időszakától kezdve a születésen át az óvodába lépésig nyomon követheti az óvodapedagógus a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődését. Megismerheti a gyermek szokásait, rokon- és ellenszenveit, félelmeit és örömeit.

A gyermek megnyilvánulásait a mozgásban, a játékban, a rajzban a kibontakozó személyiség első jelzőjeként fogja fel az óvodapedagógus.

Az első találkozástól egy élő, belső képet alakít ki az óvodapedagógus a gyermekről. Sosem kész, állandóan fejleszhető.

Úgy tekint a gyermekre, mint egy feltett kérdésre, egyre jobban kell értenie, hogy segítse a növekedésben.

Lehetőleg minden este, elalvás előtt maga elé idézi az óvodapedagógus a csoport gyerekeit, hasznos gyakorlat, Ha alszanak rá egyet, a következő napon talán nagyobb intuíciós, improvizatív erővel találnak majd egy gesztust segítségül.

Az óvodapedagógusok és a szülők rendszeres beszélgetésein a gyermek mindennapi öltözékén át, táplálkozási, alvási szokásain át, játékáig minden szóba kerül.

Konferencia

Havonta egy alkalommal részletes elemzést és értékelést tart a két óvodapedagógus együtt. Ilyenkor rátekintünk a gyermekek fejlődési szintjére, változásokra.

A gyermek megfigyelési tapasztalatokat összegezzük. Testi, lelki állapotrajz részletező és plasztikus kivitelezésben. Közös érzékelés és viselés felelőssége a gyermekek iránt.

XII. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

1. A pedagógiai program érvényességi idejének meghatározása
2. A program elfogadása és esetleges módosítására vonatkozó jogosultság:

A nevelőtestület jogosult dönteni.

3. Módosításra sor kerülhet:

- Törvényi változás következtében.
- Gyakorlati alkalmazás során felmerülő változás következtében.
- A partnerközpontúság jegyében a Szülői szék kezdeményezésére.

4. A program értékelése és felülvizsgálata:

Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges.

5. A program nyilvánosságra hozatalának módja:

Tájékoztatás céljából a program kifüggesztésre kerül az óvodában, illetve elérhető lesz elektronikus úton, az intézmény honlapján.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Szülői szék egyetértését nyilvánította:

dátum:.....

aláírás:

Nevelőtestület elfogadta:

dátum:

aláírás:

Szakértői vélemény:

dátum:.....

aláírás:

Fenntartó jóváhagyta

dátum:

aláírás:

SZAKIRODALOM

- Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 137/1996 és 227/ 2009 számú Kormányrendeletek
- Villányi Györgyné: Óvodai programkészítés. OKKER.
- Nagy Jenőné — Ranschburg Jenő — Szakács Mihályné — Tárnokiné Joó Ildikó: ÓVI — Óvodavezetési ismeretek. I.—II. kötet. Raabe, 1999—2000.
- Vekerdy Tamás: Gyerekek, óvodák, iskolák. Saxum, 2001.
- A közoktatási törvény 2000. OKKER.
- Dr. Szüdi János: Óvoda a közoktatás rendszerében. OKKER.

MELLÉKLET

Felvételi anamnézis

1. A gyermek személyi adatai

— A gyermek neve, születési helye és ideje (év, hó, nap), lakhelye.

— Szüleinek neve, születési ideje*, foglalkozása*, telefonszáma (otthon, munkahelyen, ill. mobil), e-mail-címe, napi munkaidő-beosztása.

— Testvéreinek neme, születési éve.

(A *-al megjelölt kérdésekre a válaszadás önkéntes.)

2. Gyermekvárás, szülés, csecsemőévek

— Milyen volt a gyermekjövételének híre (tervezett vagy „váratlan” volt-e a fogantatás; egyéb körülmények)?

— Hogyan fogadta családja érkezésének hírét (férj, nagyszülők, testvérek)?

— Hány hónapig hordta őt édesanyja?

— Milyen volt az áldott állapot, voltak-e rendellenességek?

— Milyenek voltak születési körülményei (az édesapa jelen volt-e, otthoni vagy hagyományos kórházi szülés volt-e; milyen kapcsolat volt a szülésben segédkezőkkel, kórházi személyzettel)?

— Voltak-e rendellenességek születésének folyamatában (elhúzódó szülés, fogó, vákuum, császármetszés, koraszülés, más események)

— Édesanyjával maradt-e vagy újszülött osztályra került?

— Meddig táplálta édesanyja anyatejjel, kapott-e tápszert; mikor tértek át a szokásos étkezésre?

— Hogyan telt első időszaka (sírós vagy nyugodt stb. volt-e a baba; átaludta-e nyugodtan az éjszakát)?

— Fejlődésének melyek voltak a főbb szakaszai (mikor bújt ki az első foga; hány hónaposan állt fel először; mikor mondta ki az első szót)?

— Első 12 hónapjára visszagondolva, milyen kép jut róla eszükbe szüleinek?

3. A kisgyermekkor

— Kivel töltötte a gyermek első 3 évét és miért (édesanyja, nagyszülő, nem családtag)?

- Mikor lett szobatiszta, hogyan zajlott le az átszokás?
- Milyen kisgyermekkorai betegségeket esett át (azok ideje, lefolyása)?
- Milyen jelenlegi egészségi állapota?
- Járt-e bölcsődébe (ha igen, miért, hány éves kortól, milyen volt a beszoktatás, hogy érezte magát)?
- Mikor mondta ki az „én” ill. az „enyém” szót?
- Milyen lakásban élt ebben az időszakban (lakótelep, kertés ház stb.)?
- Hányan és kik laktak egy fedél alatt (milyen volt a kapcsolatok minősége)?
- Ha vannak testvérei, hogyan illeszkedett be közéjük?
- Ha körülötte voltak — a testvéreken kívül — más kisgyermek is, szívesen kapcsolódott-e hozzájuk vagy inkább elmélyedni szeretett?
- Járt-e már korábban óvodába (ha igen, hány éves kortól, milyen volt a beszoktatás, hogy érezte magát: szívesen járt, közömbös volt vagy muszájként élte meg; milyen volt kapcsolata a társakkal és az óvónőkkel)?
- Milyen a közösséghez való viszonya (visszahúzódó, átlagos, vezéregyéniség stb.)?
- Vannak-e állandó játszótársai (ha igen, milyen velük a viszonya)?
- Mit játszik legszívesebben, mivel szeret otthon játszani (építőkocka, baba, autó; rajzolni, festeni, barkácsolni szeret stb.)?
- Mik a kedves/kedvenc játéktárgyai?
- A nyugodtabb vagy a mozgalmasabb játékokat részesíti-e előnyben?
- Mik az alapvető jellemvonásai (szeret-e középpontban lenni; könnyen vagy nehezen teremt-e kapcsolatot; szeret-e beszélni vagy szívesebben hallgat)?
- Milyenek az alvási szokásai (alszik-e délután, mikor alszik el este; milyen álma van; kivel alszik közös szobában)?
- Mely szülői tevékenységekbe kapcsolódik be szívesen, melyektől húzódozik?
- Néz-e tévét (ha igen, szereti-e, mik a kedvenc műsorai, mennyi időt tölt a tévé/videó előtt)?
- Vannak-e számítógépes játékaik (ha igen, mennyit játszik velük)?
- Mik a kedvenc ételei (milyen ételeket részesít előnyben)?

— Hogyan telik egy átlagos napja (ébredéstől lefekvésig)?

— Hogyan zajlik esti lefekvése (szoktak-e mesélni neki este/napközben, könyvből/emlékezetből/kitalált történeteket)?

— Változtak-e lakás- és életkörülményei ezen időszak alatt?

— Hogyan jellemezhető családja (otthonülős, kirándulós, nagy baráti társasággal rendelkező, programokra nyitott, sportos stb.).

— Milyen a kapcsolata a természettel (vannak-e körülötte növények, állatok; szeret-e kertészkedni, virágápolásban segédkezni)?

— Milyen a kapcsolata a környezeti tárgyakkal (vigyáz rájuk, félti őket stb.)

— Milyen tilalmakat fogalmaztak meg számára ebben az időszakban, hogyan reagált azokra?

4. A gyermek alkata

— Hogyan viselkedik a gyermek kisebb, nagyobb gyerekekkel, felnőttekkel?

— Hogyan viseli, ha szülei hosszabb időre magára hagyják?

— Milyen az alaptermészete (lobbanékony, hevesen reagál, dühössé válik, elszánt, szívesen birkózik nehézségekkel, vezérkedésre hajlamos; csendes, visszahúzódozó, félénk, együtt érző, segítőkész, alkalmazkodó, idegenkedő, szomorkodásra hajló; vidám, nyüzsgő, nyughatatlan, minden lében kanál; rövid ideig van türelme a dolgokhoz, igényli a változatosságot; sok barátja van, társasági ember; nyugodt, kiegyensúlyozott; nehéz kihozni a sodrából, ragaszkodik a megszokott dolgokhoz, lassú mozgású; szereti a hasát, szívesen csipeget az étkezések között is stb.)?

— Milyen a haja, szeme színe?

— Milyen testalkatú (vékony, gömbölyded, átlagos felépítésű; alacsony, közepes vagy nyúlánk stb.)?

— Milyenek érzékszervei, testi egészsége (szemüveges, liszt érzékeny stb.)?

5. A jelentkezés indoklása

— Honnan ismerik a szülők Waldorf-pedagógiát, milyen szempontok alapján döntöttek a jelentkezésről; közös elhatározás volt-e ez?

— Milyen elképzeléseik, elvárásaik vannak az óvodával kapcsolatban?

— Mit szeretnének még a gyermekükről elmondani; milyen, a jelenlegi időszakra vonatkozó megjegyzéseket; kiegészítéseket, tájékoztatást kívánnak hozzáfűzni?

Nyilatkozom, hogy a fentiekben közölt adatok nyilvántartásba vételéhez hozzájárulok és kérem azok bizalmas kezelését!

Szülők aláírása, dátum

(Kérjük az anamnézishez a gyermek fényképét csatolni.)